

Галина Чумак

Київ (Україна)

ПОВЕРНЕННЯ ЕММИ АНДІЄВСЬКОЇ (доповідь-презентація)

Вперше я побачила ім'я Емми Андієвської у 2003 році на конференції Міністерства культури, присвяченій розвитку культури національних меншин в Україні та української діаспори. Конференція проходила в Національному музеї літератури України, де в одному із залів експонувалася виставка малярських творів художниці. Мене тоді вразила не тільки її ні на кого не схожа творчість, але й факт народження видатної сучасної української мисткині у моєму рідному місті Донецьку, а в 1931 р. Сталіно.

Вдома в обласній бібліотеці ім. Крупської я знайшла необхідну, але недостатньо повну, як на мене, інформацію.

Через півтора роки мене призначили директором Донецького обласного художнього музею, де, як виявилось, є передані художницею 20 творів живопису. Мене відразу захопила мрія, а звідси, і мета знайти Емму Андієвську і запросити її у місто, де вона народилась, до музею, де знаходяться її твори. Цілий рік у мене пішов на пошуки адреси та телефону, але дарма. Виявилось, що Емма Андієвська є громадянкою США, мешкає в Німеччині, у Мюнхені, і жодного разу після дитинства не була у місті свого народження. Нарешті відбулося наше заочне телефонне знайомство. А ще через рік за моєю ініціативою вона була запрошена міським головою О.О. Лук'янченком на святкування Дня міста наприкінці серпня 2006 р.

Після насиченого спілкування з абсолютно неординарною людиною, пані Еммою, у мене народились дві ідеї: 1) якомога більше розповсюджувати по Донецькій області, і, навіть, по Україні її книги, а можливо, і живописні твори; 2) організувати зустріч на

філологічному факультеті Донецького національного університету, в моєї Alma mater. Як це зробити, я не уявляла, але такі питання мене ніколи не зупиняють. Коли ти маєш чисту, благородну мету, тобі сам Господь допомагає.

Емма Андієвська ще двічі була в Донецьку – у 2007 році та у 2011 р., у рік свого 80-річчя. За ці три приїзди вона побувала в обласних художньому та краєзнавчому музеях та їх філіях – музеї народної архітектури, побуту та дитячої творчості у с. Прелесне Слов'янського району, єдиному музеї просто неба на сході України, та музеї Сергія Прокоф'єва у с. Красне Красноармійського району відповідно, Горлівському художньому та Макіївському художньо-краєзнавчому музеях, в Донецькому культурно-виставковому центрі «Арт-Донбас», в Донецькому Будинку працівників культури, в майстернях заслужених художників України подружжя Володимира Теличка та Валентини Теличко у Донецьку та у Петра Антипа в Горлівці. Виставки її творів відбулися у Донецькому обласному художньому музеї та в Дніпропетровському історичному музеї ім. Д. Яворницького під час Третього Всеукраїнського музейного фестивалю, девіз котрого якнайкраще підходив до нашої виставки «Музеї України у всесвітньому культурному просторі».

З нею зустрічалися читачі Донецької обласної бібліотеки ім. Крупської та Горлівської міської бібліотеки № 6 для юнацтва, донецькі поети та журналісти, актори Донецького академічного українського музично-драматичного театру. Але неперевершеною стала зустріч зі студентами та викладачами університету. Переповнена аудиторія на чолі з деканом філологічного факультету, професором, доктором філологічних наук Євгеном Отіним та двома завідувачами кафедр української мови та історії української літератури і фольклористики, також професорами та докторами Анатолієм Загнітком та Вірою Просаловою зустріла Емму Андієвську стоячи і аплодуючи. Навесні цього ж року в університеті відбулася наукова конференція до 80-річчя письменниці, та видано невелику збірку наукових статей «Емма Андієвська. Проблеми інтерпретації». Ця спроба донеччан вперше об'єднати під однією обкладин-

кою твори науковців України, Канади та Америки виявилася, як на мене, дуже вдалою. Художнє мислення та самобутня творчість, чи то в образотворчому мистецтві, чи то в поезії чи прозі, відокремлюють її від сучасних митців, потребують постійного осмислення та переосмислення малярських творів, поезій та прози талановитої та неповторної авторки. Треба зауважити, що молодь, яка народилась вже у вільній Україні, сприймає її твори зовсім інакше, ніж старше покоління, виховане в межах радянської обмеженої, дозованої, іноді навіть перекрученої освіти. На тій конференції мені вдалося записати звернення пані Емми до аудиторії – «Українська мова це моя любов. Я собі поклала, що українська література повинна бути кращою, тому я пишу поезію, прозу, казки. Українська мова одна з найбагатших, але й письменники ледачі знати її досконало. Сучасна українська поезія має зразки світового рівня. Не називаючи прізвищ, скажу, що Україну не привчили бути зіркою».

Протягом 2007–2012 років за домовленістю пані Емми (після моїх волянь щодо розповсюдження її книг) видавці кожної нового видання надсилали на моє ім'я до музею 100 примірників, які потім розходились за розробленою мною рознарядкою – до 26 музеїв області, до 45 ЦБС міст і районів області, по 3 примірники до обласних бібліотек для дорослих, юнацтва та дітей, по 10 до місцевих Донецьких ЦБС для дорослих та дітей, до університету на вищезазначені кафедри, до ліцею при університеті і т. і. Після знайомства з циклом сонетів «Спокуси святого Антонія» я запала новим планом – я захотіла видати окремою книжкою цей цикл, невеликого, кишенькового розміру, аби кожний міг носити її з собою і читати, читати, читати, тому що ці сонети не відпускають, постійно хочеться повернутися до них, ще і ще раз прочитати ту чи іншу фразу, подумати над нею, поміркувати, уявити, осмислити прочитане. З цією ідеєю я звернулась до пані Емми з проханням, щоби вона намалювала для нашого музею картини з розп'яттям, аби майбутня книжечка була ілюстрована ними. Потім мені вдалося у грудні 2013 р. зустрітися з пані Еммою на годину в Мюнхенському аеропорту і передати їй на правку перший друкований примірник, який вона пізніше переслала мені. Паралельно за про-

грамою «Закордонне українство» я запланувала це видання і в червні 2014 року заплановані 12 тисяч гривень були зареєстровані в казначействі. Але через декілька днів казначейство переїхало до Маріуполя, разом з ними переїхали банки, і книжечка залишилась у сигнальному варіанті. Я не знаю, коли, але він обов'язково буде надрукований і обов'язково буде у вашому університеті.

Декілька останніх видань вже за часів війни я передала Національному музею літератури України, Національному художньому музею України. До кінця року її книги отримає і Музей книги та друкарства, що у Лаврі.

Протягом останніх 6 років Донецький обласний художній музей співпрацював з Музеєм книги м. Острога. Я багато разів була у цьому чудовому містечку і просто закохана в Острозьку академію. Коли я побачила виставку Міртали Пилипенко, бібліотеку, музей, відчула і доречність, і необхідність розповісти про це пані Еммі. На мій погляд, було б дуже неправильно і несправедливо, що студенти академії позбавлені можливості знати якомога більше про цю сучасну українську мисткині. На моє прохання Емма Андієвська не просто відгукнулась, вона написала 10 малярських творів і надіслала їх до м. Острога, для Острозької академії та музею книги, та ще приблизно до 20 примірників різних видань кожній установі.

Пані Емма знає про нашу конференцію. Вона передала усім – організаторам і учасникам – свої вітання, і запевнила мене, що ще напише і надішле до академії свої твори.

Сьогодні вже декілька музеїв України мають в своїх колекціях художні твори і книги Емми Андієвської – Національний художній музей України, Національний музей літератури України, Донецький, Харківський, Горлівський художні музеї, Макиївський художньо-краєзнавчий музей, музей «Бойківщина» у м. Самборі, музей книги м. Острога, можливо, мені не все відомо. Є картини Емми Андієвської в Чернігівському університеті. Є в багатьох приватних колекціях. Україна починає пізнавати Андієвську.

Хочу звернутися до студентів її словами: «Що мене українізувало? Зневага до всього українського. Отож, я поклала собі, що

буду українкою, навіть якщо існуватиму одна-єдина на всю планету. Воювати проти всього світу? Будь ласка. Що на це інші скажуть? Нехай кажуть, що їм заманеться, – знаю, що я хочу. – Так це ходити крізь стіни? – Я й ходжу все життя крізь стіни. Я вірю в силу духу, який обертає граніт на розквітлий сад. Україна нічого не має? Для мене найкраща спонuka починати з нуля».

Якось вона сказала: «Я свою Україну ношу на собі, як равлик». А це означає, що вона живе в ній, живе для неї, творить заради неї.